

שהוחמו מעיו"ט מיירי ואפ"ה משתטף אין רוחץ לא ומשתטף נמי בבית החיצון אין בבית הפנימי לא הלכך בתוך המרחץ אפי' בחמין שהוחמו מעיו"ט אסור אבל חוץ למרחץ שרי¹⁴. (וכ"כ הרמב"ם א ט"ז. סמ"ג לאויר עה כה)

6. בית יוסף אורח חיים סימן תקיא

וסיים בה בארחות חיים (הל' יום טוב אות יד) אבל במרחץ אסור אפילו פניו וידיו ורגליו

לתוספות איסור להחם מים לכל גופו ביו"ט הוא מהתורה

7. רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן ז¹⁵

ואלו הגזירות היו אף ביום טוב דהא ברייתא ביום טוב איירי דקתני מעשה במרחץ של בני ברק שפקקו נקביו מערב יום טוב ועלה קמסיק משרבו עובדי עבירה ומייתי מהא דריב"ל בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת אלמא דעל (כל) שבת ויו"ט גזרו כאחד

ומזה דקדק ריב"א דאסור לעשות הבערה מן התורה בשביל רחיצה דאל"כ לא היו גוזרין על הזיעה ביום טוב אף על גב דהבערה בשביל זיעה מותרת מן התורה כדמוכח במסכת יום טוב (דף לב) דאפילו לעשות פחמין למוסרין לאוליידין מן התורה מותר והיה ריב"א נותן טעם לדבר לפי שהרחיצה אינה שוה לכל נפש שאינה אלא להתענג הלכך אסורה כמו מוגמר דאסור מהאי טעמא בפ' קמא דכתובות (דף ז א) אבל זיעה שוה היא לכל נפש שאינה להתענג אלא לבריאות. (וכן רשב"א בתשובה ד י.)

פסק השו"ע והרמ"א

8. שולחן ערוך הלכות יום טוב סימן תקיא סעיף ב

מותר להחם ביו"ט מים לרחוץ ידיו (כלומר פניו ורגליו. ביה"ל) אבל לא כל גופו, אפילו אינו רוחצו בבית אחת.

הגה: אבל מותר לרחוץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביו"ט (מרדכי פ"ב), אבל אסור לחמם לצרכו אפילו על ידי אינו יהודי, אבל כשצריך להם לבשל או להדיח, אז מותר להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (ב"י).

אבל במים שהוחמו מעיו"ט, מותר לרחוץ כל גופו אפילו כאחד; מיהו דוקא חוץ למרחץ, אבל במרחץ אסור (משום גזירת הבלנים. ובבית החיצון הותר רק להשתטף ולא לרחוץ. ב"י.)

הגה: ויש אוסרים בכל ענין אפילו להשתטף, וכן נוהגין.

מים שהוחמו ביום טוב מעצמם (כגון בדוד שמש או שעון שבת)

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכו סעיף ג

אמת המים שהיא חמה, אסור להמשיך לתוכה אפילו מערב שבת סילון (פירוש צינור מרזב וסילון דבר אחד הם) של צונן ופי הסילון יוצא חוץ לאמה ומימיו נשפכים לעוקא (פירוש גומא) שבקרקע; ואם המשיכו, אסורים אפילו המים שנכנסו לה מערב שבת ברחיצה ובשתיה, כאילו הוחמו בשבת;

ואם הביא סילון של מים מערב יום טוב ביום טוב, כחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה של כל גופו ומותרין בשתייה שמותר לחמם ביו"ט לשתייה.

10. מגן אברהם סימן שכו ס"ק ד

ד אסור להמשיך. דהוי כמטמין בדבר המוסיף הבל ודוקא אם ממשיך בצונן דרך סילון המוקף מכל צד אבל אם המשיך מערב שבת צוננים

רחיצת הגוף ביום טוב

מקור הדין

מחלוקת תנאים בדין 'מתוך' בחימום מים לרחיצה

1. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף כא עמוד ב

משנה. בית שמאי ואומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו¹ לרחוץ כגליו, אוכל נפש התיב הכתוב, ולא להבעיר אור כשציל רחילה אלא אם כן ראוין לשתייה ושותה מהן. תוספות. , ובית הלל מתירין כדענואל: ²זמנן² שהתורה הבערה ללכוד אכילה הותרה נמי שלא ללכוד אכילה כשק צה לוכד איז הגאה³. עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה לדעת בית הלל. גמרא.

2. רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה טז

רחיצה וסיכה הרי הן בכלל אכילה ושתייה ועושין אותן ביום טוב שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש לכל שצריך הגוף⁵

רחיצה בחמין שהוחמו בערב שבת ויום טוב

גזירת הבלנים באיסור רחיצה בחמין בשבת

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד א

תנו רבנן⁶: מרחץ שפקקו נקביו שלא ילא חמימותו⁷. לשון אחר: שפקקו נקביו – אותן נקבים שמרחץ מתחמם על ידיהן, שאור ניסקת מבחוץ מתחמין, ליו"ה ועיקר מערב שבת, למוצאי שבת – רוחץ בו מיד. פקקו נקביו מערב יום טוב – למחר ביו"ט נכנס ומזיע , ויוצא ומשתטף⁸ בבית החיצון שלפני המרחץ, ולא בתוך המרחץ, שלא יאמרו רוחץ הוא⁹, כדלמאן דלסכו את הרחילה, אבל הזיעה התיכור, והיאך היא זיעה – עומד או יושב בבית המרחץ, ואינו טוהן מים עליו, והוא מתחמם ומזיע. ...

ומשרבו עובדי עבירה התחילו לאסור את הזיעה. ...

מאי עובדי עבירה? – דאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: בתחילה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת, התחילו הבלנים להחם בשבת ואומרים: מערב שבת הוחמו, אסרו את החמין לגמלי ברחיצה אפילו שהוחמו בערב שבת והתירו את הזיעה. ועדיין היו רוחצין בחמין שהוחמו מצד יוס¹⁰, ואומרים מזיעין אנחנו – אסרו להן את הזיעה, והתירו¹¹ חמי טבריה שהם חמים מאליהן. ועדיין היו רוחצין בחמי האור, ואומרים בחמי טבריה רחצנו – אסרו להן חמי טבריה והתירו להן את הצונן. ראו שאין הדבר עומד להן שלא היו יוכלין לקבל מתוך שאסרו להם את הכל – התירו להן חמי טבריה, וזיעה במקומה עומדת לאיסור.

ביום טוב לא אסרו רחיצה בחמין אם הוחמו מאתמול

4. רי"ף מסכת ביצה דף יא עמוד א

ולענין רחיצה ביום טוב בחמין שהוחמו מעיו"ט חזינן לגאון דקא כתב הכי דההיא דאמרין לא ירחץ אדם כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש דוקא בשבת אבל ביום טוב שרי לרחוץ כל גופו בחמין שהוחמו מעיו"ט דלאו דבר שחייבין עליו משום שבות ולא משום רשות ולא משום מצוה היא אלא גזירה היא¹² וכי גזרי בשבת אבל ביום טוב לא¹³:

בתוך המרחץ הכל אסור

5. רי"ן (על הרי"ף) מסכת ביצה דף יא עמוד א

ומיהו דוקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור מדקתני בברייתא בפרק כירה [דף מ א] מרחץ שפקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון ובודאי מדקתני פקקו נקביו בחמין

דין כעין תינוק בודאי ליתא. ועוד דרך שום רביתיה דתינוק התיירו ולא גזרו אבל לא כן בגדולים דלא שייך גביה כלל ענין רביתיה ופשוט מאוד נער יכתבם.

סיכום ההלכות למעשה

1. **לרחוץ פניו ידיו ורגליו מותר להחם מים ביום טוב.**
2. **לרחוץ כל גופו אסור להחם מים ביום טוב.** טעם הדבר לשו"ע מצד גזירת חכמים. ולרמ"א כיון שאינו צורך כל נפש ואסור מהתורה (שעה"צ ט).
3. **להחם מים כדי להפשיר את קור המים לרחיצת כל גופו ולא כדי לעשותם חמים יש מתירים כיון שראוי לכל אדם (שעה"צ כה).**
4. **מים שהוחמו מערב יום,** לדעת השו"ע מותר לרחוץ בהם כל גופו ביום טוב כיון שלא גזרו חז"ל על הרחיצה במים שהוחמו בערב יום טוב. ולרמ"א אסור לרחוץ כל גופו גם במים שהוחמו בערב יום טוב כיון שאיסור חימום המים ביום טוב מהתורה גזרו לאסור רחיצה גם על מים שהוחמו אפילו מערב יו"ט, כמו בשבת.
5. **מצטער הרבה -** מי שרגיל לרחוץ את כל הגוף כולו מדי יום ביומו ומצטער הרבה אם אינו עושה כן, יכול להקל גם למנהג אשכנז לרחוץ כל גופו במים שהוחמו בערב יום (שש"כ יד א).
6. **להחם מים לצורך חולה** שאין בו סכנה לרחיצת כל גופו, לדעת השו"ע יהיה מותר בשינוי או ע"י נכרי כיון שאיסורו מדרבנן (ראה שו"ע שכת יז) ולדעת הרמ"א יהיה אסור (שעה"צ ט).
7. **מים שהוחמו באיסור ביו"ט,** מותרים לשימוש לצורך רחיצת פניו ידיו ורגליו (ביה"ל להחם).
8. **לצורך קטן** שרגיל ברחצה בכל יום מותר להרבות מתחילה בסיר שמתחמם בהיתר. וכן לרחצו במים שהוחמו כבר באיסור (משנב יב). ואפילו לשיטת הרמ"א מותר ולרחצו במים שהוחמו מערב יו"ט (משנב יח יח¹⁹).
9. **טבילת מצווה** – יש מתירין רק בפושרין (משנב יט). ויש אומרים שמותרת בחמין כיון שטבילת מצווה של אשה אינה בכלל גזירת הבלנים (אול"צ ב לה ג) ויש שהחמירו בשבת לכתחילה והתירו ביו"ט (חזו"ע ימים נוראים עמ' סא בהערה). ולדעת הרב אליהו גם טבילת גברים מותרת ואפילו בבוקר שבת (סידור קול אליהו עמ' תסח ע"פ כה"ח שכו לג).
10. **רחיצה ממים של דוד שמש ביו"ט** יש מתירין כיון שלא נעשתה בהם מעשה ביום טוב (חזו"ע יז:א מא) ויש אוסרים כיון שלמעשה התחממו ביום טוב (אול"צ ג כא א. הלח"ג נז יא).
11. **רחיצה בבית מרחץ ציבורי אסור** גם למנהג ספרד ואפילו ממים שהוחמו מערב יום יו"ט כיון שגזרו שם משום הבלנים ואפילו להשתטף שם (שו"ע ב) ואפילו פניו ידיו ורגליו (ב"י. משנב ט).
12. **רחיצה באמבטיה הביתית למנהג ספרד,** יש אומרים שדינה כמרחץ ואסורה (הלכות חגים שם) ויש אומרים שמותרת כדן בית (אול"צ וחזו"ע שם)²⁰

לתוך חמין שיתערבו יחד שרי כי אין בזה הטמנה ולרש"י גם זה מיקרי הטמנה ועס' רנ"ג ס"ד וסימן ש"ח ס"א:

11. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן שכו סעיף ג

[מג"א ס"ק ד] שיתערבו יחד שרי. משמע דשרי אף ברחיצה של פניו ידיו ורגליו כדן מים שהוחמו בערב שבת. שו"ע שכו א. ומשנ"ב שם ה. אף דהמים נמשכו ובאו בשבת ובהתחממו בשבת אסור אפילו פניו. כיון דבהיתירא הוא כההיא דפותקים מים לגנה ע' בתוס'. ואף דחמים שהוחמו בשבת דרך היתר ג"כ אסור לרחוץ כמ"ש המג"א בסק"ו צ"ל דהכא עדיפא כיון דלא נעשה מעשה בשבת כלל: (וכ"כ בשש"כ יד ג. והליכות עולם ד רח)

ובאול"צ ב לה אסר שדינם כהוחמו בשבת¹⁶ והתיר רק כשנשמר חומם על הפלטה מערב שבת.

וכן לענין רחיצת כל גופו למנהג ספרד ממים שהוחמו ביו"ט בדוד שמש

- **חזו"ע** יו"ט מא התיר רחיצת כל גופו במים שהוחמו בדוד שמש. ונראה שהוא הדין בשעון שבת.

- **אור לציון** (ג, כא א) **הלכות חגים** (נז, יא) – כיון שהוחמו ביו"ט בכלל איסור רחיצת כל גופו.

גדרי שווה לכל נפש כיום

12. שמירת שבת כהלכתה - הערות פרק יד

(כא) ויל"ע, כהיום שרוב בנ"א יש להם חדר אמבטיה בביתם, או לפחות מקלחת, למה נאסור רחיצת כל הגוף משום שאינו שווה לכל נפש, ומ"ש מזיעה בזמן הגמרא, דמיעקר הדין שרינן משום דהוה שווה לכל נפש... ועיין חזון יחזקאל לתוספתא ביצה פ"ב ה"ז, במה שהוא רוצה לתרץ, אלא שדבריו צ"ע, דמגליה דבעינן שווה לכל נפש כל יום, והרי גם מאכל משובח אין אדם אוכלו כל יום, וגם אין אדם מזיע כל יום ושרינן, סי' תקיא בשעה"צ ס"ק יד. ולטעם הרמב"ם, פ"א מה' יום טוב הט"ז, ודאי דיש להתיר את רחיצת כל הגוף. והא דאסור להחם מים ביום טוב לצורך רחיצת כל הגוף, לדעת הרמב"ם הנ"ל, והרי לא שייך ביה גזירת מרחצאות... וע"ש בשעה"צ ס"ק כה, בשם הבית מאיר ושו"ת נו"ב, דלהחם מים כדי להפיג צינה הוא דבר השווה לכל נפש, ועי' להלן הערה כה, ועיין לעיל פ"א סע' מט, ולפ"ז מותר אף בליל יום טוב לטבול במים שנתחממו ע"י שעון שבת¹⁷.

(כה) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דיש לחקור במי שגופו נתלכלך באופן שרוב בנ"א מתרחצים אח"כ באמבטיה חמה, דאפשר שגם מותר להחם מים ביום טוב לצורך רחיצה זו, וכמו"ש בס' תקיא בשעה"צ ס"ק כה בשם הבית מאיר... וכך גם כאן כל האנשים מתרחצים במים חמים כדי להיות נקיים מלכלוך. אך אפשר דכיון שרק בנ"א שנתלכלכו רגילים בכך, ולא סתם בנ"א, אין זה נקרא שווה לכל נפש, וכמו ברפואה שאינה רק עבור חולים... עכ"ד. (ולמעשה התיר במצטער מאד לרחוץ במים שהוחמו בערב יום טוב)

13. שו"ת באר משה חלק ח סימן קנט

... ועיין במג"א סי' תקיא סק"ה על הא דכ' הרמ"א שמותר לרחוץ תינוק במים שהוחמו ע"י ישראל ביו"ט מטעמא דהיינו רביתיה¹⁸ ולכן לא גזרו, ועי' כ' המג"א דהאידינא דאף בחול לפעמים אין רוחצין אותו ב' או ג' ימים אף ביו"ט אסור לרחצו עיי"ש. ואל תדייק מינה וא"כ בזמנינו אלו שכן דרכם לרחוץ בכל יום ויום יה' מותר. זה בודאי טעות והבל הוא, דבודאי אם אנו רואין עתה בזמנינו שאין זה רבית' דתינוק אין לנו להקל כלל אבל לנהוג מנהג חדש להקל שגם לגדולי יה' להם